תלמוד ירושלמי · מפרשים · שערי תורת ארץ ישראל · סדר נזיקין

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי שבועות

רבי זאב וולף רבינוביץ'

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי שבועות

רבי זאב וולף רבינוביץ'

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שערי-תורת-ארץ-ישראל-על-תלמוד-ירושלמי-שבועות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ג 6
הלכה ד 6
הלכה ה 6
הלכה ו 6
הלכה ז 6
פרק ב 7
הלכה א 7
הלכה ב 9
הלכה ג 9
הלכה ד 9
פרק ג 10
הלכה א 10
הלכה ג 10
הלכה ד 11
הלכה ה 11
הלכה ו 11
הלכה ז 11
הלכה ח 12
הלכה ט 12
פרק ד 13
הלכה א 13
הלכה ב 13
הלכה ג 14
הלכה ה 14
הלכה ו 14
הלכה ט 15
הלכה י 15
פרק ה 15
הלכה א 15
הלכה ב 16
הלכה ג 16
הלכה ד 17
הלכה ה 17
פרק ו 18
הלכה א 18
הלכה ב 19
הלכה ג 19
הלכה ד 20
הלכה ה 20
הלכה ו 20
פרק ז 21
הלכה א 21
הלכה ב 23
הלכה ג 23
הלכה ד 23
הלכה ה 23
הלכה ו 23
הלכה ז 24
הלכה ח 24
פרק ח 25
הלכה א 25
הלכה ב 27
הלכה ג 27

פרק א

הלכה א

שתים שהן ארבע לחיוב כו'. — צ"ל: מהו שתים שהן ארבע (פי' זה שייך על משנה א' דפ"א דשבת) שתים לחיוב ושתים לפטור או ארבע לחיוב וארבע לפטור נישמעינה מן הדא שבועות שתים שהן ארבע ידיעות הטומאה ב' שהן ד' יציאות השבת ב' שהן ד' א"ר בא תמן כולהון לחיוב ברם הכא חיוב ופטור אתינן מיתני הדא אמרה ד' לחיוב וד' לפטור א"ר יוסי מתניתא אמרה כן שבועות ב' שהן ד' לא לחיוב ודכוותה יציאות השבת ב' שהן ד' לחיוב ועוד מן הדא דלא תנינן דלתות ההיכל שתים שהן ארבע הדא אמרה לחיוב אתינן מיתני ברם תמן לא לחיוב ולא לפטור וניתני י"ב פטור א"ר חייה בר אדא לא אתינן מיתני אלא פטור שהוא חיוב אהן פטור דתנינן הכא מותר כו' (וביאור ענין זה תמצא בהערותינו ברפ"א דשבת, עמ' 145).

ר' לעזר בשם ר' לעזר בשם ר' אבון. — צ"ל: ר' לעזר בשם ר' אבון (והמלות "ר' לעזר בשם" נכפלו בטעות, ור' לעזר דהכא הוא ר' לעזר ב"ר יוסי ע' מ"ש במע"ש פ"א ה"ב, עמ' 112).

יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא א"ל לומר שאם אין בקי כו'. —צ"ל: א"ל לומר שהן מצטרפין זה עם זה ומניין שמצטרפין זה עם זה כו' אף ארבע מצטרפין זה עם זה ר' לעזר בשם ר' אבון כו' (וכ"ה בר"ש נגעים פ"א מ"א בשם הירושלמי וכבר כתבנו למעלה דר' לעזר זה הוא ר' לעזר ב"ר יוסי) ואל יאמרו מראות נגעים שתים שהן ארבע א"ל לומר כל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים א"ל ויאמרו מראות נגעים ארבע (ונשמט מן "ארבע" עד "ארבע") א"ל לומר שאינו זה למעלה מזה (פי' כסדר שלג, סיד, צמר לבן וביצה, דהיינו בהרת ותולדתה ושאת ותולדתה וכמו ששנינו בנגעים פ"א מ"א; אלא סדרן הוא שלג צמר לבן סיד וביצה דהיינו בהרת ושאת שהן האבות ואח"כ תולדת בהרת ותולדת שאת).

והתורה אמרה והנה כהה הנגע הכהה טמא כו'. — פי' דכתיב (ויקרא י"ג ד') ואם בהרת לבנה היא בעור בשרו ועמוק אין מראה מן העור וגו' ועל כרחך שאין הכתוב מדבר בבהרת עצמה דודאי בהרת שהיא מראה ראשונה מראה עמוק מן העור ע' פרש"י שם, אלא בתולדת בהרת הכתוב מדבר וכתיב בתריה וראה הכהן והנה כהה הנגע וגו' ואם פשה תפשה וגו' וטמא הכהן, ומזה יוצא דתולדת בהרת שכהה ופשה טמא אבל כהה מן הכהה אפי' פשה טהור, ומכאן יש להוכיח דסיד שהיא תולדת בהרת אינו אלא מראה שלישי וכהה היא מראה רביעי דהיינו קרום ביצה וכהה מן הכהה היא מראה חמישי

שהוא למטה מקרום ביצה וטהור אבל אם נאמר שסיד שהיא תולדת בהרת היא מראה שני נמצא דכהה מן הכהה דהיינו מראה רביעי ה"ז טמא וע' ספרא תזריע על הכתוב י"ג נ"ו.

ר' חנינא בשם ר' אחא בר אחווא. — צ"ל: ר"ח בשם ד' א ד א בר אחווא (וכן באותו עניין בבלי ו' ב' "ר' אדא בר אבא" ואבא כמו "אהבה" והיא "אחווה" בלשון ירושלמי, וזה נעלם מסה"ד ערך ר' אדא בד אהבה).

א"ר לעזר ב"ר יוסי קומי ר' יוסי מתניתא אמרה שאינן זה למעלה מזה כו'. — צ"ל: מתניתא אמרה שהן זה למעלה מזה (פי' כסדר ששנינו בריש נגעים בהרת ותולדתה שאת ותולדתה) אם השאת שכהה מן הכהה שלה טהור (פי' דשאת היא מראה ג' וכהה מן הכהה שהיא מראה חמישי טהוד שהיא למטה מקרום ביצה) יש לה מראה שני כו' חמי מה מר שלישי יש לה שני לא כל שכן ומה חמית מימר בהרת שכהה מן הכהה שלה טמא (פי' וסוף ברייתא זו "לא כל שכן שיהא לה מראה שני" ולמה הוצרכו ללמוד משאת דמבהרת עצמה יש ללומדה מאחר שמראה שלישי שלה טמא מראה שני לא כל שכן) זו שֶׁאַת מונה של שאת כקרום ביצה (פי' ברייתא זו אתיא כר"מ דסבר בראש נגעים דשאת כקרום ביצה ושנייה לה כצמר לבן ולפ"ז תולדת שאת יותר לבנה משאת ולכן אין ללמוד שנייה לבהרת מבהרת עצמה שהיינו אומרים דכמו שתולדת השאת יותר לבנה משאת ה"נ יש לומר שנייה לבהרת יותר לבנה מבהרת ומאחר שזה אי אפשר שאין בעולם יותר לבן מבהרת לכך אין תולדה לבהרת לכך ילפינן משאת דיש לה שנייה וכ"ש בהרת יש לה שנייה ומאחר שאין לה שנייה למעלה הימנה מוכרח שהשנייה היא למטה הימנה; והא דתני "אם השאת שכהה מן הכהה שלה טהור" אף דגם הכהה שלה בלבד טהור דהא למטה מקרום ביצה טהור נקיט הכא משום סיפא בבהרת. וע' פ"מ שנדחק לפרש כפי נוסח שלנו והרבה דברים כדרכו כדי ללחוש על המכה ולא הועיל כלום).

אבל דברי חכמים שאת ובהרת אחת ספחת שנייה לזה ולזה. — צ"ל: שאת ובהרת שתיים ספחת אחת (פי' דבין סיד ובן קרום ביצה נקראין בתורה בשם אחד "ספחת") שנייה לזה ולזה מתניתא אמרה כן (נגעים פ"ז מ"ב) נעשית מספחת שאת (פי' שמצמר לבן שהוא שאת נעשה "מַסְפחת שאת" דהיינו קרום ביצה שהיא כהה משאת) או מספחת עזה (פי' שמבהרת שהיא עזה כשלג נעשה "מַסְפחת עזה" שהיא מראה סיד ומדמכנה במשנה זו לשניהן לסיד ולקרום ביצה בשם "מספחת" מוכח שדורשין "ספחת" שנייה לזה ולזה וע' באליהו רבא נגעים שם).

הלכה ג

מה חמית מימר הפנימי תולה כו'. — יש להחליף הגירסא ובתחלת הלכה זו צ"ל: א"ר יעקב בר אחא מילה חמית כו' דילמא דא היא מה חמית מימר הפנימי תולה והחיצון מכפר או החיצון תולה והפנימי מכפר או זה וזה יתלו או זה וזה יכפרו מאי כדון א"ר אמי בשם ריש לקיש והתודה עליו (פי' דכתיב בשעיר המשתלח) עוונות אלו הזדונות פשעיהם אילו המרדין חטאתם אלו השגגות כשהוא אומר ונשא השעיר עליו את כל עוונותם (כגירסת שירי קרבן) תפש כו' ר' אילא בשם ר' יסא לתלייה (פי' שעל שגגות שלא נודעו לו עד יוהכ"פ שעיר המשתלח תולה עד שיתודע לו ויביא קרבן ששעיר המשתלח אינו מכפר על עבירות שסופן להתודע לו) כו' יצאו שגגות שאין בהם חיוב קרבן שייר כו' מה שיירתה יש בה ידיעה בתחילה אבל אין בה ידיעה בסוף (פי' שבזה אינו אלא תולה עד שיתודע לו ויביא קרבן שאינו מכפר על עבירה שסופה לבוא לידי חיוב קרבן כמו ששעיר המשתלח אינו מכפר על שגגה שסופה לבוא לידי חיוב קרבן).

הלכה ד

קבעו לתלייה שלא ישתנה. — ע' יומא פ"ו ה"א דף מ"ג ע"ג ומ"ש שם (עמ' 257).

ר' יוסי בעי מעתה שני שעירי רח"ש מחמת ר"ח באין כו'. — צ"ל: ר' בא בר ממל בעי מעתה אחד משני שעירי רה"ש מחמת ר"ח בא ותימר כו'.

שאין קרבנות הצבור נקבעין אלא בקבוע. — צ"ל: שאין קרבנות הצבור נקבעין אלא בשחיטה (וכ"ה ביומא רפ"ה ושקלים פ"ד ה"ה, ועוד יש להגיה "אלא בקריבה" וענין "קריבה" ג"כ היא שחיטה וכדאיתא למטה "לשם אותו הזבח שהוא קרב").

הלכה ה

א"ר יוסי דרומייא קומי ר' יונה. — צ"ל: א"ר יהושע דרומייא קומי ר' יונה (ע"ל סופ"ו וכעין זה בסוכה סופ"ד, אבל ר' יוסי דרומייא לא נמצא עוד בשום מקום בירושלמי והיוחסין לא הביאו).

הלכה ו

מכפרת היא על כורחו כו'. — צ"ל: מכפרת היא. אי אפשי שתכפר לי אינה מכפרת לו על כורחו האומר אין יוהכ"פ מכפר מכפר הוא לו על כורחו.

הלכה ז

ולמה לא תנינן משיח אין תימר בדבר שאין בו חיוב קרבן כו'. — צ"ל: אין תימר בדבר שיש בו חיוב קרבן (פי' דזה שאמר ר"ש דם הפר מכפר על הכהנים הוא בדבר שיש בו חיוב קרבן דהיינו בשהיתה לו ידיעה בתחילה) אנן קיימין יאות לא תנינן משיח (פי'

דסבר ר"ש בהוריות פ"ב מ"ח דאין משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו) אין תימר בדבר שאין בו חיוב קרבן למה לא תנינן משיח אשכח תני כהן משיח כו'.
שעיר המשתלח כן שהוא צריך להגריל פעם שנייה כו'. — צ"ל: צריך להתוודות עליו פעם שנייה כו'.

פרק ב

הלכה א

על דעתיה דריש לקיש נטמא ונעשה לו כו'. — צ"ל: על דעתיה דריש לקיש (פי' דלר' יוחנן שפיר נפשטה שאלת ר' ירמיה אבל על דעתיה דריש לקיש עדיין תיבעי לך, ואח"כ מתחיל ענין חדש ושאלה אחרת) נטמא ונעשה לו הדבר ספק כו' ויהא חייב תפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דאיתפלגון כו' (ובשאר כל הסוגיא העיקר כמו שהגיה בק"ע וכביאורו, ודלא כפ"מ שהרבה דברים כדי לקיים את דחוקיו כדרכו ברוב המקומות ולא הועיל כלום כי המבין יראה כי הפרוץ מרובה על העומד).
והתנינן כל ספק הטהור לתרומה טהור לחטאת כו'. — פי' ובטהרות פ"ד מ"ז שנינו כל הספיקות הטהורים וביניהם נמנה ספק רה"ר, ובתוספתא שם פ"י מבואר דטהור אף לתרומה וכ"כ הר"ש בפרה פי"א מ"ב ומאחר שאין מתירין לספק רה"ר לעשות לכתחילה ה"ז כתלוי ונשפך לחטאת, וקשיא הא דתנן כל הטהור לתרומה טהור לחטאת דהא איכא ספק רה"ר הטהור לתרומה ונשפך לחטאת.
מתניתא בדבר שאינו בא מחמת הזבח כו'. — צ"ל: בדבר שאינו בא מחמת הוכח (פי' כגון שני שבילין ברה"ר אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן הלך) מה דמר ר' יוחנן בדבר שבא מחמת הוכח (פי' כדתני בתוספתא טהרות פ"ו שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות ע"כ ובבבלי נדה ז' א' שלא תאמר בהוכחות שנינו כמו שני שבילין וע' פרש"י ותוספות שם; ולשון הוכחה מצוי בירושלמי ע' תרומות פ"ד ה"ט כולן נעשו הוכיח ובשקלים פ"ח ה"ב נעשו הוכיח ובריש פ"א דביצה יש כאן אחת לאסור והיא מוכחת על כולן) ר' הושעיה אמר מתירין אותו לעשות הכל מודים שאם עבד ועשה טהור מחלפה שיטתיה דר' יוחנן מחלפה שיטתיה דר' הושעיה דאיתפלגון (פסחים סופ"ח ונזיר פ"ח ה"א) נזיר שנטמא בספק רה"י (פי' ספק טומאה שברה"י) ר' הושעיא רבה אמר הנזיר מגלח ר' יוחנן אמר אין הנזיר מגלח (פי' הנה ר' הושעיה מחמיר בספק טומאה ור' יוחנן מיקל ולענין ספק טומאה ברה"ר כאן

הם מחליפים שיטתם) כאן ברה"י כאן ברה"ר (פי' דוקא בספק טומאת רה"י מחמיר ר' הושעיה אבל בספק טומאת רה"ר הוא מיקל שספק טומאה ברה"ר טהור) כל שכן מחלפה שיטתיה דר' יוחנן לא אמר ר' יוחנן אלא לחומרין (פי' דאף ר' יוחנן מודה דספק טומאה ברה"ר טהור מה"ת אלא שחכמים החמירו שלא לעשות לכתחילה, ולהפך בספק טומאה ברה"י הוא מודה דטמא מה"ת אלא שחכמים החמירו שיהיה בספק נזיר טמא ולא יגלח) והא ר' יוחנן אמר משום ספק ידיעה כידיעה כו'.

הראשונה עד שלא נתגייר והשנייה משנתגייר. — כל זה יש למחוק כאן והוא הוספה מתלמיד טועה שהוסיף מהוריות פ"ג ה"ג וע' מ"ש בפיאה פ"ז ה"ב.

הא מטומאה חמורה ונסמכה לו טומאה חמורה לא (פי' לא אמרינן שלא עלתה לו אלא ודאי עלתה לו) הא מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה קלה לא (פי' ה"נ עלתה לו).

ירד לטבול מטומאה חמורה ונסמכו לו סככות כו'. — צ"ל: ירד לטבול מטומאה קלה ונסמכו לו סככות ופרעות מאחר כו' ר' ינאי כולן תורה הן אצל תרומה כמי שהוא טומאה חמורה (פי' ולא עלתה לו טומאה חמורה כדאמר לעיל).

ר' יסי בעי מה אנן קימין אם בששכחו לעולם כו' אם שחזר ומשחו כו'. —צ"ל: אם בששכחו לעולם (פי' ששכח שהוא הלך בשביל ראשון ולא נזכר לו כלל) שביל אחד הוא (פי' ולמה חייב לת"ק ומאין נודע שהלך בשני השבילין) אם שחזר ונזכר שני שבילין הן (פי' ולמה פוטר ר"ש הרי הלך בשניהם וטמא בודאי) כו' ניחא תמן (פי' באנדרוגינס) משום ספק ידיעה אינה כידיעה ברם הכא (פי' בשני שבילין) ידיעה ודאי היא (פי' ואף שאינו יודע באיזה שביל היא הטומאה מ"מ יודע הוא שנטמא בקבר הנמצא באחד מהם, ומה דאיתא כאן בינתיים מיותר והגה"ה היתה מן הצד מתלמיד טועה לפרש ענין הירושלמי כאן ובטעות הכניסוה הסופרים בפנים ע' מ"ש בפיאה פ"ז ה"ב).

נכנס למקדש כסבור כנסת מהו. — פי' שהיה יודע שיש מקדש בירושלים אבל כסבור על מקדש זה שנכנס בו שאינו מקדש אלא בית הכנסת אם זה הוא כהעלם מקדש או לא וע' בבלי י"ד ב'.

כן אנו אומרים היה יודע שיש טומאה בעולם אלא אינו יודע אם חייבין עליה קרבן כו'. — צ"ל: אלא אינו יודע אם טמא הוא (פי' שלא ידע דשרץ זה שנגע בו הוא טמא) שתהא ידיעה אלא כי אנן קיימין בבריא לו שטמא ונעלמה ממנו טומאה ונכנס למקדש ובא בבריא לו שהוא מקדש ונעלם ממנו מקדש ונכנס למקדש.

הלכה ב

רבי אומר בתחילה. — צ"ל: ר' יהודה אומר כתחילה (ע' מ"ש בסנהדרין פ"א ה"ב דף י"ט ע"ב, עמ' 511).

הלכה ג

שיעור השתחויה עשר אמות. — ע' יומא פ"ג ה"ג ובבלי שבועות ט"ז ב'.

היה בארוכה עשרים ובקצרה עשר הילך חמש אין ייזיל בדא חמש כו'. — צ"ל: הילך חמש אין ייזיל בדא חמש עשרה (פי' שאם הלך בארוכה חמש אמות ונמלך לצאת בקצרה הרי הוא צריך לחזור לאחוריו חמש אמות להגיע למקום שעמד בו תחלה ומשם יצא בקצרה עשר אמות וביחד ט"ו אמה) ואין ייזיל בדא ט"ו (פי' וכן אם לא יחזור לאחוריו אלא יצא באותו דרך ארוכה יש לו גם כן עוד ט"ו אמה והרי שני הדרכים שוים) א"ר יוסי כו' (וראיתי בפירוש ר"ח בבלי י"ז א' שהעתיק כנוסח שלפנינו).

היה בארוכה שלשים ובקצרה עשר הולך חמש אין ייזיל בדא חמש כו'. —צ"ל: אין ייזיל בדא חמש עשרה (פי' שאם יחזור לאחוריו חמש למקום שעמד בו תחלה וילך בקצרה עשר הרי ילך ט"ו) אין ייזיל בדא כ"ה (פי' ואם לא יחזור לאחוריו אלא ילך עוד באותה ארוכה יש לו עוד כ"ה והרי הלך בעשר אמות יותר מאילו היה חוזר לאחוריו והולך בקצרה לפיכך הוא חייב, אבל אם הלך בארוכה תשע וחזר לאחוריו ויצא בקצרה עשר אמות ה"ז פטור שלא הוסיף אלא ט' אמות ואין בו כדי השתחויה ואם לא חזר לאחוריו ויצא בארוכה ה"ז חייב משום י' ראשונות).

הלכה ד

כהנא אמר א"א שלא היתה בה ידיעה בתחילה כו'. — צ"ל: כהנא אמר מפני שלא היתה בה ידיעה בתחילה וידיעה בסוף והעלם בינתיים (פי' דהא דתנן במ"ד זו היא מ"ע שבמקדש שאין חייבין עליה ב"ד פר הטעם דב"ד פטורין בהוריית טומאת מקדש מפני שבזה צריך שתי ידיעות והעלם בינתיים וכאן אין העלמה לצבור שיודעין הן דזו טומאה וזה מקדש אלא שסמכו על הודיית ב"ד שמותרין הן) השיב כו' ויהיו כן במורים (פי' שגם כאן יש למצוא ב' ידיעות והעלם בב"ד שהודו דתחלה ידעו שאסור ונעלם מהם איסור זה והורו שמותר ושוב נודע להם שאסור) כו' מאי כדון (פי' ומה יתרץ ר' שמואל בר אבדימי שסבר דסגי בהעלמות וידיעת ב"ד) כו'.

פרק ג

הלכה א

ואם סבור שאכל ונשבע שלא אכל כו'. —צ"ל: ואם סבור שאין בו שבועה (פי' שאין זו שבועה כל עיקר) ונשבע שלא אכל ר' בא ר' יהודה כו'.

אלא כי אנן קיימין כל שהוא כל שהוא אכילה כו'. — צ"ל: אלא כי אנן קיימין בסתם ר"ע אמר כל שהוא אכילה ורבנין אמרין אין כל שהוא אכילה מה מפקה מביניהון כו'.

הלכה ג

ר"ל אמר אפי' בכולל אין שבועות חלות על האיסורין: ה"ד שבועה שלא אשתה כו'. — צ"ל: אפי' בכולל אין שבועות חלות על האיסורין ומתניתא במפרש חצי שיעור בדא ר"ש פוטר כו' על דעתיה דר"י דאמר בכולל שבועות חלות על האיסורין ניתני שש חטאות באומר שבועה שלא אוכל ואכל (פי' דתנן בכריתות פ"ג מ"ד "יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשין ביום הכיפורים" והא משכחת לה נמי חמש חטאות בכולל) כו' אם באומר שבועה שלא אוכל כל ימות השנה הרי הפסח בתוכן (פי' וחייב לאכול מצה בפסח והוי כמפרש שלא יאכל מצה בפסח ואין שבועה חלה ע"ז כדאיתא למטה) אם באומר שלא אוכל עשרת הימים הללו ויוהכ"פ בתוכן כמיחל שבועה על האיסורין (פי' ואין שבועה חלה על האיסורין) כו' ולמה לא מר שבועה שלא אוכל משחיטת פלוני אין בה חלב בשוחט צביים (פי' אפשר שפלוני ישחוט רק צביים שאין חלבן אסור וחלה עליו שבועתו ואף אם שחט אח"כ בהמה חלה שבועתו אף על החלב בכולל ואין זה כמיחל שבועתו על האיסורין מאחר שאפשר שלא יהיה לעולם שום איסור) אין בה גיד הנשה (פי' בתמיה דגם בצביים יש איסור גיד והוא כמיחל שבועה על האיסורין ואין השבועה חלה) בעופות (פי' הא אפשר שפלוני לא ישחוט אלא עופות ואין בהן לא חלב ולא גיד הנשה) אין בהן דם ר' חיננא בעי ולמה לא מר שבועה שלא אוכל סתם (פי' וחל בכולל על יוהכ"פ ואין זה כמיחל שבועה על האיסורין מאחר שלא אמר "ימים הללו") בגין ר"ש (פי' דלית ליה איסור כולל חל) ואי כר"ש לא ניתני יוהכ"פ דתני בשם ר"ש תענו את נפשותיכם ממותר לכם ולא מאסור לכם אלא שזה בקבוע כו' שהוא בעולה ויורד ותני לא אתינן מיתני אלא כו' שבועות יש להן היתר אחר איסורין תמן תנינן ר"מ אומר אף אם היה שבת והוציאו בפיו חייב הדא אמרה שאין אבות מלאכות ביוהכ"פ כלום אמרו אין אבות מלאכות ביוהכ"פ אלא שאם עשה כולם בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת על כולן אילו מי שעשה כו' (וע' יומא פ"ג ה"ו).

הלכה ד

לא סוף דבר סתם אלא אפי' פלוני כו'. — צ"ל: לא סוף דבר אשתו אלא אפי' פלוני (פי' דהא דתנן "קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום והוא אכל נבילות כו' אשתו אסורה" אין זה אלא משל וה"ה אם אמר קונם פלוני נהנה לי) לא סוף דבר כולל אלא אפי' פורט (פי' אפי' אמר מפורש אם אכלתי היום נבלות וטרפות שקצים ורמשים ונמצא שאכל אשתו אסורה) לא סוף דבר לשעבר (פי' שאמר אם אכלתי היום) אלא אפי' לבא (שאמר בלשון עתיד "אם אוכל היום" ואח"כ אכל נבלות ולא אמרינן שבשעת שבועה לא עלה בדעתו שיאכל נבלות ולא נתכוין על אכילת איסור) לא סוף דבר ר"ע (פי' דאמר בריש פרקין דאכילת כל שהוא חשובה אכילה לעניין שבועה וא"כ י"ל דאם אמר אם אוכל היום נתכוין ג"כ על פחות מכשיעור נבילות וטרפות שאינן אסורין מה"ת ואם אח"כ אכל פחות מכשיעור אשתו אסורה) אלא אפי' רבנין (פי' דסברי דאין אכילה פחות מכזית מ"מ אם אכל כזית מנבלות וטרפות אשתו אסורה) לא סוף דבר נבילות כו' (וע' בבלי כ"ד א' דמעיקרא אכל) כו'.

הלכה ה

לכל אשר יבטא פרט לקטן. — צ"ל: לכל אשר יבטא האדם פרט לקטן.

ואינו חייב על העלם חפץ ותן העלם חפץ כו'. — צ"ל: ואינו חייב על העלם חפץ ויהא חייב על העלם חפץ כעל העלם שבועה כר' ישמעאל דאמר חייב כו'.

כלל ופרט וכלל אין אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דברים שיש בהן הרעה והטבה כו'. — צ"ל: מה הפרט מפורש דברים שהן לבא אף כל שהן לבא: א"ל ר"ע א"כ אין לי אלא דברים (ונשמט ע"י הסופר מן "דברים" עד "דברים") "שיש בהן הרעה והטבה כו' (כל זה פיסקא ממשנתנו) ריבה הכתוב לכך ריבה הכתוב לכך ר' הילא בשם כו' משם שבועת ביטוי א"ל ואית לך דברים שאין בהן הרעה כו' אע"ג דאית לי דברים שאין בהן הרעה והטבה דלית אינון כתיבין אית בהן משום הרעה והטבה (פי' דפעמים יש בזריקה הרעה והטבה כגון שיזרוק אבן על ראשו או שלא יזרוק) הא לשעבר לית הוא לבא.

הלכה ו

א"ר מני כיני מתניתא חייב דברי ר' יהודה ב"ב. — צ"ל: חייב כדברי ר' יהודה ב"ב (פי' שלנוסח "דברי" משמע דגם לריב"ב פטור).

הלכה ז

לא טעמא דאהן טעמא דר' יוחנן כו'. — צ"ל: לא טעמא דאהן טעמא דאהן טעמא דריש לקיש משום שאינו ראוי לקבל התרייה (פי' דהתריית ספק הוא וריש לקיש סבר ביבמות

סופי"א שאין מקבלין התרייה על הספק) טעמא דר' יוחנן משום שהוא בל"ת שאין בו מעשה (פי' וסבר דמקבלין התרייה על הספק ביבמות שם).
בעי חיפה מיבדקיניה כו'. — ע' מ"ש על זה בנדרים פ"ב ה"ג, עמ' 401.

הלכה ח

שבועה שאין אנו יודעין לך עדות לוקין משום שבועת עדות כו'. — צ"ל: שבועה שאין אנו יודעין לך עדות חייבין משום שבועת עדות (פי' דעל זדון העדות חייבין קרבן כבפ"ד מ"ב) שבועה שלא נעידך לוקין משום שבועת שוא (משנה שלימה היא).
לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך שניהן בדיבור אחד נאמרו. — ביאור הענין לפי פשוטו דכבר נודע שדרך הכתוב להקדים את הפעל לפני השם כמו (במדבר ט"ו ל"ח) ועשו להם ציצית וגו' ונתנו על ציצית; אבל במקום שהכתוב בא להוציא את הדבר מענין שלפניו אז הוא מקדים ע"פ רוב את השם לפני הפעל כמו (בראשית ד' ב') ויהי הבל רועה צאן וקין היה עובד אדמה, ועוד (ויקרא ב' י"ב) קרבן ראשית תקריבו אותם. ולפ"ז אם היה כתוב כאן "עשה לך גדילים" היה זה דבור מיוחד ומאחר שכתיב גדילים תעשה לך ה"ז מוכיח שהוא סוף דיבור שלפניו ובא הכתוב לומר שזה שאמרתי לך לא תלבש שעטנז אינו נוהג בציצית אבל גדילים תעשה לך משעטנז זה שאסרתי לך במקום אחר.
מה מפקה מביניהן שינה בפני שנים והשליכו לים כו'. — צ"ל: שינה בו בפני שנים ואחד בסוף העולם מכירו והשליכו לים כו' (וע' מ"ש ע"ז בנדרים פ"ג ה"ב, עמ' 401).
[השלמות: **קורי פולי בריכסון**. — פי' אדוני חזר להמטר בל"י (רמד"ל).]

הלכה ט

שבועה שאוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום כו'. — צ"ל: שבועה שאוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכל היום (פי' שום מאכל בעולם) ואכלה ר"י אמר קיים את הראשונה וביטל לשנייה (פי' דשבועה שנייה חלה עליו לאוסרו מלאכול ככר זו בכולל כמו שסבר ר"י לעיל ה"ג דשבועה חלה על האיסורין בכולל) ר"ל אמר קיים לראשונה ולא ביטל לשנייה (פי' דאין שבועה שנייה חלה על ככר זו שכבר נשבע עליה לאוכלה היום דר"ל סבר לעיל ה"ג דאין שבועה חלה על האיסורין אפי' בכולל) שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שאוכל היום (פי' כל מאכל שהוא) ואכלה ר"י אמר ביטל את הראשונה וקיים לשנייה (פי' דסבר שיוצא ידי שבועה שנייה באכילת ככר זו שכבר אסרה עליו בשבועה ראשונה וכדסברי חכמים בתוספתא רפ"ו שיוצא באכילת פגול ונותר וטמא) ר"ל אמר כו' (פי' סבר שאין דעתו בשבועתו השנית על הככר שכבר אסר על עצמו בשבועה ראשונה) שבועה שאוכל ככר זו היום שבועה שאוכל היום ואכלה כו'

שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכל היום ואכלה על דעתיה כו' על דעתיה דר"ל אינו חייב אלא אחת אף ר' יוחנן מודה שאינו חייב אלא אחת שאינו (ונשמט מן "שאינו" עד "שאינו") אלא כמזרז עצמו מן האיסורין (פי' שמה שנשבע שנית שלא אוכל היום היתה כוונתו לזרז עצמו על שבועה ראשונה שלא יאכל אותה ככר ואין שבועה חלה על שבועה ולכן אינו חייב אלא אחת וכן י"ל ברישא בנשבע שיאכל היום ככר זו וחזר ונשבע שיאכל היום שנתכוין בשבועה שנייה על אותה ככר עצמה וכדי לזרז את עצמו ולכך אם אכל אותה ככר לר' יוחנן אין צריך לאכול עוד שום מאכל, ע' פ"מ שביאורו עקול ופתלתול וטובה היתה לו פה השתיקה או להודות ולומר לא ידעתי).

פרק ד

הלכה א

ג"ש נאמר כאן שני ונאמר להלן וישארו שני אנשים כו'. — סוגיא זו כפולה בסנהדרין פ"ג ה"י וע"ש (עמ' 515) מה שהגהנו בה.

על דעתיה דרבנן אין מצוה להפיסו כו'. — צ"ל: על דעתיה דרב אין מצוה להפיסו (פי' בתמיה) מצוה להפיסו על האמת ואין מצוה להפיסו על השקר.

הלכה ב

ר"מ דרש ג"ש האמורה בה מה מפי עצמו כו'. — צ"ל: ר"מ דרש ג"ש ממקום שבאת (וכ"ה לקמן פ"ה ה"ב) מה מפי עצמו כו' ורבנין דרשי ג"ש האמורה בה מה מפי אחדים שנאמר כאן בב"ד אף מפי עצמו שנאמר כאן בב"ד ר' ירמיה בעי קרוב מפי עצמו בשבועת העדות מהו שיהא חייב (פי' באופן שהנתבע קיבל עליו עדותו של הקרוב דאל"כ מה היתה עדותו מועילה ופשיטא דפטור) נישמעינה מן הדא הואיל ולא למדו מפי עצמו בשבועת העדות אלא כו' א"ר יוסי כר"מ (פי' ברייתא זו כר"מ אתא) ברם כרבנן קרובין שכאן למדין מקרובין שכאן (פי' וכמו שקרובים מפי אחרים פטורין בשבועת העדות ה"נ קרובים מפי עצמו פטורין משבועת העדות אפי' אם קיבל עליו הנתבע עדותו של קרוב וע' חידושי רשב"א ל"ה א' גירסתו בירושלמי כאן) ר' יודן קפודקייא בעי השביע עליו (פי' לעדים כשרין) ה' פעמים מפי עצמו בב"ד מהו שיהיו חייבים על כל אחת ואחת (פי' לר"מ דלמד מפי עצמו בעדות ממקום שבאת מפקדון ותנן בפ"ה מ"ב לענין שבועת הפקדון דחייב על כל או"א) א"ר יוסי ולא מתניתא היא (פ"ה מ"ב) א"ר שמעון מה טעם (פי' למה משביע בפקדון בפני ב"ד חייב על כל או"א) מפני שהוא יכול לחזור ולהודות וכאן הואיל ואין יכול לחזור ולהודות אינו חייב על כל אחת ואחת ר' ירמיה בעי מאחר

דר"מ עבד (ומה שבינתיים כפול ומיותר) מפיו בעדות כפיו בפקדון מהו שיקבעם לקרבן בלא תביעה (פי' כדין שבועת הפקדון בפ"ה ה"ב) ייבא כהדא כו'.

מפיו בקרקעות מהו שיהא חייב (פי' דבעדות מפי אחרים חייב כדאיתא לקמן פ"ו ה"ז ובתוספתא פ"ד אבל בפקדון פטור כמבואר בתוספתא שם מהטעם שאין נשבעין על הקרקעות כדתנן בפ"ו מ"ז) מפיו בקנסות מהו שיהא חייב (פי' דמפי אחרים בעדות חייב בקנס כמבואר בפרק זה מ"ז אבל בפקדון פטור מקנס מפני שמודה בקנס פטור כבפ"ה מ"ו) מפיו מהו שיהא חייב קרבן עולה ויורד (פי' כמו מפי אחרים בעדות או מאחר שר"מ סבר ג"ש ממקום שבאת יהא חייב בעדות מפי עצמו אשם קבוע כמו בפקדון מפי עצמו).

הלכה ג

כיני מתניתא כפר אחד והודה אחד הכופר חייב א"ר יוסי כו'. —צ"ל: כיני מתניתא (פי' מפני שקשה השתא בזה אחד זה דתרוייהו קא כפרי אמרת הראשון חייב והשני פטור כפר אחד והודה אחד מיבעיא כבבבלי ל"ב ב') כפר אחד והודה אחד הכופר חייב בזה אחר זה הראשון חייב והשני פטור (פי' והוי לא זו אף זו) א"ר יוסי מתניתא (פי' דהשני פטור) והוא שכפר שני לאחר כדי דיבור של ראשון אבל אם כפר שני בתוך כדי דיבור הראשון שאם יחזור כו'.

הלכה ה

ולי נן ידעין אין קנס ברתיה אין קנס איתא אוחרי. — צ"ל: אין קנס ברתיה אין קנס מילה אוחרי (פי' דבר אחר כגון כפל או ארבעה וחמשה או שלשים שקלים של עבד).

הרגת שורי קיצצת נטיעותי והוא אומר איני יודע חייב כו'. — צ"ל: והוא אומר איני יודע והעדים מעידין אותו שהרג וקצץ חייב אתה אמרת לי להרוג ולקוץ הולכין אחר הטענה (כ"ה בתוספתא סנהדרין פ"ו) מה הוא הולכין אחר הטענה א"ר חגיי כו' א"ר יודן אין אומר את כן (פי' שאם היה שורו נגחן ונטיעותיו בטלות נאמן לומר אתה אמרת לי להרוג ולקוץ) מאחר דו יכיל כו' אע"ג דו א"ל לא הרגתי ולא קצצתי פטור (פי' דסבר דנאמן במיגו אף במקום עדים, וע"ל פ"ו ה"א דר' יודן סבר שאין אומרין בממון מאחר ולכן יש להגיה כאן ר' יוסי במקום ר' יודן).

הלכה ו

לית הדא פליגא על ר"ל (פי' הא דתנן במ"ז שהדליק גדישי ביוהכ"פ הרי אלו חייבין אע"פ שחייב המדליק מלקות) דאמר אין ממון אצל מכות (פי' אף כשלא התרו בו) פתר לה כר"מ דאמר לוקה ומשלם: מ"מ לא הפסידו ממון (פי' למה שנינו במ"ט משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שאמר איש פלוני ליתן לי מאתים זוז ולא נתן הרי אלו

פטורין דהא פעמים מפסידין אותו ממון כגון שאומר פלוגי אם יאמרו עדים שהבטחתי ליתן לך או שלא נתתי לך אתן לך אע"פ שאיני חייב) כיון דלא הוה בעי מיתן ליה אפי' יהיב ליה (פי' אפי' רוצה ליתן לו אם יעידו העדים) כמי שלא הפסידו ממון (פי' מפני שאין זה ממון שיכולין להוציא בב"ד).

הלכה ט

מה ת"ל אם לא יגיד ונשא עונו לא מפי התובע מתני' כו' אילו כו'. — צ"ל: מה ת"ל אם לוא (פי' מלא וי"ו ואל"ף) יגיד ונשא עונו לו (פי' דורש לו בוי"ו) מפי התובע מתני' כו' אילו תנינן ולא אמר ר' לעזר הוינן אמרין שמעו מפי התובע (פי' שאמר להם שיעידו) ונשבעו לנתבע חייבין כו' אילו אמר ר' לעזר ולא תנינן הוינן מרין שמעו מפי הנתבע ונשבעו לתובע חייבין כו'.

הלכה י

אוסרכם אני כולכם איני חייבין כו'. —צ"ל: אוסרכם אני כובלכם אני מצוה אני כולם אינן חייבין עד שיאמר בשבועה ר' יוחנן בשם ר' ינאי ואית דמרין ר' אבהו בשם ר' יוחנן כיני מתניתא כו'.

אין לי אלא אלה שיש עמה שבועה כו'. — צ"ל: אין לי אלא שבועה שיש עמה אלה מניין שאין עמה אלה כיש עמה אלה ת"ל ושמעה כו'.

פרק ה

הלכה א

תני מפי עצמו בשבועת העדות כו'. — ע' מ"ש בשביעית פ"ה ה"ח (עמ' 68).

פרט למכחש באחד השותפין פרט למכחש בעדים ובשטר א"ר יוסי כו'. — יש להחליף הגירסא וכצ"ל: פרט למכחש בעדים ובשטר ויעשה ככופר בחלקו (פי' של שותף זה שכפר בו) ויהא חייב כהדא דתני שניים שהפקידו כאחד וביקש האחד ליטול את שלו אין שומעין לו (פי' ולכך אם כפר באחד מן השותפין ה"ז פטור) אחד שהפקיד לשנים כפר בו זה חייב כפר בו זה חייב הפקיד להם שוה פרוטה לא נמצא מביא קרבן על חצי פרוטה ומה אילו נשבע ונשבע ונשבע שמא אין מביא קרבן על חצי פרוטה תמן כל שבועה חלה על ש"פ הכא אין שבועה חלה על ש"פ א"ר יוסי הדא אמרה שניים שלוו מאחד אע"ג דלא כתבין אחראין וערבאין זה לזה אחראין וערבאין זה לזה (פי' ולפיכך אחד שהפקיד לשנים ש"פ כל מי שכפר ה"ז חייב שקרבנו הוא על פרוטה שלימה) ולא

עבדין כן ר' לא ר' יוחנן ור"ל תריהון אמרין כו' (והר"נ פרק זה העתיק כנוסח שלפנינו וגם היה לפניו השמטת דברים בירושלמי ונדחק בו ע"ש).

מתניתא (**פי' דהודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם דמשמע אפי' יש עדים שאכלו**) **בשאין יודע בעדים** (פי' שזה הכופר לא ידע שיש עדים שיכחישו אותו, ודלא כפ"מ שפירש שאין התובע יודע בעדים).

בן עזאי אומר ג' אבידות הן ביודע בה ובמוצאיה כו'. — צ"ל: ביודע במוצאיה ולא בה (וכ"ה בספרא פ' ויקרא ובבלי ב"ק ק"ה ב' ע"ש) בה ולא במוצאיה כו' ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן לית כן (פי' שאין ברייתא זו מתוקנת) ר' יוסי בעי ויהא כן לפטור (פי' ומפני מה א"ר יוחנן לית כן) א"ר מנא לית כן ג' אבידות ביודע במוצאיה ולא בה בה ולא במוצאיה לא בה ולא במוצאיה (פי' בתמיה דלא בה ולא במוצאיה הרי באמת הוא נשבע וכ"ה בבבלי שם) בה ובמוצאיה נן קיימין אלא שמכחש בה ובמוצאיה (פי' דהא דתני "לא בה ולא במוצאיה" היינו שמכחש בשניהם אע"פ שיודע בשניהם) תמן אמרין כיני מתניתא בה ובמוצאיה (וכ"ה בבבלי שם ומה דאיתא בינתיים כאן מיותר).

הלכה ב

א"ר יוסי קרובין שכאן למידין מרחוקין שלהלן כו'. — צ"ל: א"ר יוסי כר"מ ברם כרבנין קרובין שכאן למידין מקרובין שכאן (פי' כמו שקרוב מפי עצמו חייב בשבועת הפקדון ה"נ קרוב מפי אחרים) ר' יודן קפודקייה בעי השביע עליו ה' פעמים מפי אחרים בפני ב"ד מהו שלא יהא חייב על כולן אלא אחת (פי' לר"מ שלמדין מפי אחרים בפקדון מעדות, ובעדות אם השביען בפני ב"ד ה' פעמים אינו חייב אלא אחת) כו' מתניתא היא (פ"ד מ"ג) א"ר שמעון מה טעם (פי' שבעדות בפני ב"ד אינו חייב אלא אחת) מפני שאינן יכולין לחזור ולהודות וכאן הואיל והוא יכול לחזור ולהודות חייב על כל אחת ואחת ר' ירמיה בעי מאחר דר"מ עבד מפי אחרים בפקדון כפי אחרים בעדות מהו שיקבענו לקרבן בלא תביעה (פי' שבעדות אינו חייב קרבן אלא בתביעה) ייבא כהדא (תוספתא פ"ד ושם בשינוי הסגנון) מה את בא אחרי שבועה שאין לך בידי כלום (פי' שום פקדון) משלם קרן וחומש כו' מפי אחרים בקרקעות מהו שיהא פטור מפי אחרים בקנסות מהו שיהא פטור (פי' שמפי עצמו בפקדון קרקע וקנס פטור ובעדות חייב ע' מ"ש לעיל ס"ד סוה"ג, עמ' 514) מפי אחרים מהו שיהא חייב אשם בכסף שקלים.

הלכה ג

ר' אבהו ר' ירמיה בעי אמר שבועה חטין וחטין כו'. — צ"ל: ר' ירמיה אמר ר' אבהו בעי שבועה כו'.

ר' יוסי בעי שבועה שבועה אין לך בידי מהו א"ר יוסי נישמעינה כו'. — צ"ל: אין לך בידי מהו א"ר יוסי בר בון נישמעינה כו' (וכעין זה לעיל פ"ג ה"ח).
אף בשבועת ביטוי כן שבועה שאוכל נבילה כו' (**עד סוף הלכה זו**). — כל זה אין מקומו כאן ושייך למטה בה"ד כמו שנכתוב שם.

הלכה ד

א"ר בא אף ר' יסא מודה בה כו'. — צ"ל: אף ר' יהודה (כגירסת ק"ע) מודה בה אף בשבועת ביטוי כן שבועה שאוכל נבילה כו' (דלעיל סוף ה"ג עד) פטור על השאר. נמצא שאין בידו חטין מהו שתחול כו' מתניתא מסייעא למה דאמר ר' זירא כו' והשנייה אסורה ר' שמעון אומר (כ"ה בנזיר פ"ד ה"ג) אם אמרה לא נתכוונתי כו' (וצ"ל כמו שהגיה הק"ע "חברייא אמרין חלה ר' זירא אמר לא חלה" וסברי חברייא דלר"ש היא שבועה אחת על כולן ואם יש בידו אפי' רק מין אחד כבר עבר על השבועה).
לא היפר לה בעל הראשונה ועמדה בנדרה לוקה שנייה מהו כו'. — ע' תיקון וביאור סוגיא זו בנזיר פ"ד ה"ג (עמ' 434).
היך עבידא פרוטה כו'. — צ"ל: היך עבידא פרוטה חטין פרוטה שעורין ופרוטה כוסמין נפרטין לג' קרבנות שליש פרוטה חטין שליש פרוטה שעורין שליש פרוטה כוסמין נכללין לקרבן אחד. היו בידו ארבעה מינין שני מינין בפרוטה ושני מינין בשתי פרוטות אפי' כן נכללין ונפרטין ליידא מילה לחייבו ג' קרבנות (פי' אף שיש כאן כלל ופרט כאחד) ר' יוחנן בשם ר' ינאי כו' (ומה שבינתיים כפול ומיותר).
א"ר חיננא ע"ד דר"מ בין שאמר חטין כו'. —ע' תיקון וביאור סוגיא זו בגיטין פ"ט ה"ז (עמ' 426).

הלכה ה

דברי ר"ש עיקר תביעה קנס לדברי חכמים לאו כו'. — צ"ל: לדברי חכמים אין עיקר תביעה קנס א"ר אילא דברי ר"ש כתובעו קנס בושת ופגם (פי' ואם תובעו מפורש קנס בושת ופגם עיקר תביעתו קנס שאמר תחילה ופטור) דברי חכמים כתובעו בושת ופגם וקנס (פי' ואם היה תובעו מפורש כן היה חייב וה"ה אם תובע סתם) רבנין אמרין דברי ר"ש כתובעו דבר אחד (פי' רק קנס בלבד אבל אם היה תובעו מפורש ג' דברים גם ר"ש מודה דחייב) דברי חכמים כתובעו ג' דברים ר' זעירא בעא קומי ר' יסא כו' א"ר יוסי דסבר כרבנן (פי' דר' זעירא סבר דמחלוקת ר"ש וחכמים הוא כאוקימתא דרבנין ולכך תמה ר' זעירא על ר' יסא) א"ר מנא ואפי' דו סבר כר' אילא דברי ר"ש כתובעו ג' דברים (פי' ואפי' הכי הוא פטור) ברם הכא (פי' לר' יסא בשם ר' יוחנן) כתובעו דבר אחד (פי'

אבל אם היה תובעו מפורש ג' דברים היה חייב לר"ש ור"ז סבר כר' אילא ולכך תמה על ר' יסא).

אין לי אלא דברים שאינו משלם עליהן את הקרן כו'. — צ"ל: אין לי אלא דברים שהוא משלם עליהן את הקרן כו' לשקר ומוציא שם רע לאו קנס הוא (פי' דאין בו ממון כל עיקר) תיפתר בשעמד בדין ואם בשעמד בדין אמור סופה (ספרא פ' ויקרא שם) ר"ש אומר יכול האומר לחבירו אנסת ופתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פתיתי המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית, אמר לו עבדו הפלת את שיני וסמית את עיני והוא אומר לא הפלתי ולא סמיתי יכול יהא חייב ת"ל וכחש בעמיתו בפקדון וגו' מה אלו מיוחדים שאינן קנסות יצאו אלו שהם קנסות ואין בשעמד בדין לית הוא קנס (ונשמט מן "קנס" עד "קנס") א"ר ירמיה ר"ש כדעתיה דאמר (כתובות פ"ד מ"ב) במגבה הדבר תלוי (וע' בבלי כתובות מ"ב ב').

פרק ו

הלכה א

והרי שנים מחייבין אותו פרוטה וכן היא כו'. — צ"ל: מחייבין אותו פרוטה ואין עד אחד זוקקו לשבועה דתנינן שבועת הדיינין כו' מתניתא בשנשבע בפיו (פי' שהיה מודה במקצת) מה דמר שמואל בנשבע מפי אחרים (פי' ע"י עד אחד).

אבל אם הלוהו שלא בעדים יכיל מימר ליה הלויתני כו'. — צ"ל: אבל הלוהו שלא בעדים מאחר דיכיל מימר ליה לא הלויתני יכיל מימר ליה הלויתני ונתתי לך מחצה א"ר יודן אין אומר בממון מאחר מתניתא פליגא על רב ור' יוחנן מנה לי כו' אין לך בידי חייב (פי' ואין פוטרין אותו במאחר שיכול לומר לו נתתיו לך) איסי אמר המלוה כו' א"ר אבין מילתיה דאיסי אמרה המפקיד לחבירו בעדים לא יחזיר כו' נתתיו לך פטור (פי' ובודאי דהכא בשתבעו לפני עדים והודה לו בפניהם דאל"כ אפי' אמר אין לך בידי פטור דמי יודע שהודה לו אתמול וס"ד דתבעו בעדים כהלוהו בעדים דמי וקתני נתתיו לך פטור ומוכח שאינו צריך להחזיר בעדים) אין לך בידי חייב א"ר בון דרך בני אדם להלוות לחבריהם שלא בעדים (פי' וזה ששינה והלוהו בעדים בידוע שהתכוין שיפרענו בעדים) ולתובען בעדים (פי' וזה שדרכו בכך אינו צריך לפורעו בעדים): מנה לי בידך אל תתנהו לי אלא בפני עדים למחר כו' להחזיר לו בעדים (פי' פיסקא היא ממשנה ב') כו' במעמד פלוני ופלוני (פי' שאינו נאמן לומר נתתי לך בפני עדים סתם אלא צריך לקרותם בשמותיהם) הגע עצמך דא"ל במעמד פלוני ופלוני (פי' ואינם כאן שהלכו למדינת הים).

הלכה ב

ר' זעירא בשם רב ירמיה מעשה בא לפני ר' יהודה כו'. — צ"ל: ר' זעירא בשם רב ירמיה (זהו ר' ירמיה בר אבא ע' מ"ש בריש ברכות) מעשה בא לפני רבי והורה כרשב"ג רבי ירמיה (הוא ר' ירמיה תלמידו של ר' זעירא ע' מ"ש ברכות שם, וע' פ"מ שלא ידע מזה ולכן הגיה "ר' זירא בעי קומי ר' ירמיה") בעי קמי כו' נימר דחזר ביה ואפי' תימר דלא חזר ביה לא ביקש רבי אלא לעמוד על אמיתן של דברים (פי' זה שאמר רבי "ידון בשטר" אינו אלא לברר הדבר לאמיתו לכך יאמרו לו הבא עדים לקיים את השטר אבל אם ביקש ולא מצא עדים דיו בעדי חזקה ואין מוציאין מידו).

א"ר יודן תמן בבא בשתי כיתי עדים כו'. — צ"ל: תמן כבא בשתי כיתי עדים (פי' ונמצאת אחת מהן פסולה דזוכה בשנייה) הכא ככופר בראיותיו (פי' מאחר שבא בתחילה בשטר בלבד כאילו הוא עצמו כופר בחזקה ואח"כ כשנמצא השטר פסול ה"ז כאומר לא קניתי) ר' מרינוס כו' קמי דר' חמא אבוי דר' הושעיה (ע' ב"מ פ"א ה"ח) ובר קפרא מדהודה (וכן הגיה בסה"ד ערך ר' מרינוס, אבל בספר יחוסי תנאים ואמוראים ערך בר קפרא העתיק כנוסח שלפנינו אבל העיקר כמו שהגהנו) כו'.

הלכה ג

שמונה של זהב יש לי בכיס ונמצאו ח' דינרי זהב או חמשים סלע ונמצאו כו'. — צ"ל: שמונה של זהב יש לי בכיס (פי' האב שצוה לבנו כלשון הזה "שמונה של זהב יש לי בכיס של מעשר שני" ומשמע של זהב ממש) ונמצאו שמונה דינרי זהב הרי אילו שני נמצאו חמשים סלע או מאתים דינר הרי אילו חולין (פי' אע"ג דחמשים סלע או מאתים דינר שוים כשמונה דינרי זהב אמרינן דאביו הניח זהב ואבדו ואלו אחרים הן של חולין) שמונה דינרי זהב יש לי בכיס (פי' ולשון זה משמע דינרי זהב ממש וגם מטבעות אחרות שוות שמונה דינרי זהב) ונמצאו חמשים סלע או מאתים דינר, חמשים סלע יש לי בכיס ונמצאו מאתים דינרין, מאתים דינרין יש לי בכיס (פי' משמע דינרי כסף ממש וגם סלעים שוין מאתים דינרין) ונמצאו חמשים סלע הרי אילו שני, ליטרא זהב כו' אלא דינר כסף קטריסיס ופונדיון ופרוטה חייב א"ר יעקב כו' דינרי זהב אינן פרוטרוט (פי' אלא זהב ממש ואם הודה לו במטבעות כסף אינו ממין הטענה) מן מה דתני שמונה דינרי זהב יש לי בכיס ונמצאו חמשים סלע או מאתים דינר הרי אילו שני הדא אמרה אפי' דינרי זהב פרוטרוט (ונשמט מן "פרוטרוט" עד "פרוטרוט", וביאור זה שלכל מיני מעות ששוין כסכום דינרי זהב קורין דינרי זהב אע"פ שאינן אלא כסף) אילו מר דינרי זהב זהוב יאות (פי' שבלשון זה ודאי מתכוין לזהב ממש ואם הודה בשאר מיני מטבעות

פטור) אשכח תני (תוספתא פ"ה ולפנינו שם נשמטה מלת "זהוב") דינר זהב זהוב יש לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף וטריסית ופונדיון ופרוטה פטור (וכ"ה בבבלי מ' א' לפי גירסת ר"ח המובא בר"נ פרק זה ובפירוש ר"ח שלפנינו חסר זה ע"ש. והנה רש"י ז"ל שם מחק הגירסא הישנה ותיקן "חייב" במקום "פטור" וכתב שכ"ה בתוספתא וברור אצלי שבספר התוספתא שהיה לפני רש"י ז"ל נשמט ע"י הסופר מאמר שלם בינתיים ע"ש, ומה שפירש הפ"מ בירושלמי כאן אין בו טעם).

הלכה ד

ר' אמי בשם ר' יוחנן מתניתא בטענו כו'. — ע' כתובות פי"ג ה"ד (עמ' 398) מה שתיקנתי בסוגיא זו.

הלכה ה

לית הדא פשיטא על דר' יוחנן דאמר הטוען כו'. — צ"ל: לית הדא פליגא על דר' יוחנן דאמר הטוען לחבירו טענת גנב באבידה ונמצאת בידו חייב בתשלומי כפל (פי' וטענת אבידה כמסרו קטן דמי שהרי האבידה מצא מעצמה ולא נמסרה לו מאחר).

הלכה ו

א"ר אבון בר חייה כן משיב ר' יוחנן לר' לעזר כו'. — צ"ל: כן משיב ר' לעזר לר' יוחנן לא אם אמרת כו' וב"ד מוסרין שבועה לעדות (פי' שאין ב"ד חייבין להשביע את העדים ואין דרכן לעשות כן אלא שפעמים העדים נשבעין מעצמן או שהתובע משביען) אלא בשעברו ונשבעו וכא עבר ונשבע אינו מביא קרבן על השבועה. אית דבעי משמעינה מהדא כו' (פי' זה ענין מיוחד על הא דתנן אין בהן כפל כו' וע' בבלי ל"ז ב') מה אלו מיוחדין שאין להם קנס יצאו עבדים שיש להן קנס (פי' שאם נגח שור לעבד משלם קנס שלשים סלע) אוציא עבדים ולא אוציא שטרות שאין להן קנס מה אילו כו' אונאה יצאו קרקעות עבדים ושטרות שאין להן אונאה ר' ישמעאל דרש כו'.

ר' ישמעאל דרש או נפש כי תשבע כלל כו'. —צ"ל: ר"י דרש נפש כי תחטא כלל בפקדון או בתשומת יד פרט מכל אשר יעשה חזר וכלל (וגירסא שלפנינו נשתרבבה מלעיל פ"ג ה"ו) כו' מה הפרט בתביעת ממון ולעצמו ומוציא בדין ויש לו דמים ואין דמיו קצובין כו' לעצמו פרט לאומר לחבירו אנסת ופיתית בת פלוני ומוציא בדין פרט לאומר לחבירו קיללתני וביישתני שפטור (פי' דמבייש את חבירו בדברים פטור בדאיתא בב"ק פ"ח ה"ח) ויש לו דמים פרט לשטרות מיכן אמרו המפקיד שטרות לבסם יש בהן שבועה ואין דמיו קצובין פרט לעבדים (פי' שאם נגח השור לעבד אינו משלם כפי שוויו אלא דמים קצובים שלשים סלע).

רב הונא אמר אחד קדשים כשרין ואחד קדשים פסולין כו'. — ע' ב"ק פ"א ה"ב (עמ' 464) מה שהגהנו בענין זה.

פרק ז

הלכה א

אמר תמן הוחזק המשכון בידו כו'. —צ"ל: אמרין (וע' בפירוש ר"ח בבלי מ"ב ב' שהעתיק "אמרי") תמן לא הוחזק המשכון בידו (פי' שבמעשה דנהרדעא לא היו שם עדים שיש בידו משכון אלא שהודה מעצמו) הכא הוחזק המשכון בידו (פי' שהרי תפסו ממנו בשוק בפני העוברים ושבים) שמואל אמר שאין השבועה זזה מביניהן (פי' אף שמה"ת לוה נשבע ונפטר אם יש איזה עיכוב שאין הלוה יכול לישבע נשבע המלוה ונוטל וה"ג תני במכילתא פ' משפטים שבועת ה' תהיה בין שניהם שאם זה שמחויב שבועה חשוד נשבע זה שכנגדו) רב ור"ל אמרי על רישא סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו ושלשה דינרין היה שוה חייב אם ישבע המלוה ה"ז נשבע ונוטל ואם ישבע הלוה מוציא הלה את הפקדון מי הוא הנשבע מי שהפקדון אצלו סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלה אומר איני יודע ר' בא ר' הונא בשם רב כו' אהן ידע (פי' הלוה יודע וחייב המלוה לשלם לו סלע) ר' יהושע דרומייא (ע' מ"ש לעיל פ"א ה"ח, עמ' 538) בעא קומי ר' יונה תמן את אמר (פי' בתובע מחבירו מנה והלה אומר איני יודע ע' ב"ק פ"י מ"ח) פטור וכא את אסר הכין תמן לית חיוב שבועה (פי' דהתם בב"ק לא מיירי כשתובעין אותו אלא כשהודה בעצמו ואמר איני יודע אם הלויתני ואם הפקדת אצלי) הכא אית חיוב שבועה.

ממשמע שנאמר שבועת ה' תהיה בין שניהם אין אנו יודעין שאם לא ישבע ישלם כו'. — צ"ל: אין אנו יודעין שאם ישבע לא ישלם מה ת"ל כו' פטור מלשלם ולקח בעליו ולא ישלם הא אם לא ישבע ישלם (כל זה איתא לפנינו למטה ושייך כאן) ר' חגיי בעא קומי ר' יוסי עד כדון כר"מ אפי' כרבנן לא כן א"ר אסי בשם ר' יוחנן דברי ר"מ ממשמע לאו אתה שומע הן א"ר חנינה הכל מודין בלשון תורה כו' (ומה שבינתיים מיותר).

א"ר יוסי אין לו אלא אותו היום בלבד כו'. — צ"ל: אין לו אלא כנגד אותו היום בלבד (פי' וכמו דאיתא למטה בשם ר' חמא בר עוקבא, וכ"ה בבבלי ב"מ קי"ג א' "א"ר חמא בר עוקבא כנגד אותו היום של תביעה"; ונ"ל דר' יוסי זה דהכא הוא אמורא וחולק על ברייתא דר' חייא וע' תוספתא פ"ו דשם איתא דר' חייא וליתא לדר' יוסי) כר תבעו ביום אין לו אלא לילה (פי' שלאחר היום) לילה אין לו אלא יום (פי' אותו יום שאחר הלילה)

וחרנה אמר כו' בשם ריש לקיש תבעו ביום אין לו אלא לילה לילה אין לו אלא יום הוי ריב"ח כו' (כן נראה לתקן ע"פ דברי הר"נ פרק זה ורמב"ם פי"א ה"ו משכירות).

היך עבידא תבעו ואמר לי לא אמר לך כו'. — צ"ל: תבעו (פי' לאחר זמן) ואמר לו לא אמרתי לך אותו היום אתן אותו היום כו' הקדים לו שכרו (פי' שטוען בה"ב שהקדים לו שכרו).

ואפי' מת השכיר יורשיו נשבעין ליורשי בה"ב. — צ"ל: יורשיו נשבעין לבה"ב (כן העתיק הב"י ח"מ ספ"ט מחודש ה' בשם תשובת הרשב"א, אלא שבסוף אותה תשובה משמע שגם לפניו היה כנוסח שלפנינו וע"ש).

א"ר לעזר כשתבעו בעדים יכיל מימר כו'. — צ"ל: א"ר לעזר כששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מאחר דיכיל מימר ליה לא שכרתיך יכיל מימר ליה שכרתיך ונתתי לך שכרך א"ר יודן (כ"ה לעיל פ"ו ה"א בשם ר' יודן, אבל ר' יוחנן סבר שם דאומרים בממון מאחר) אין אומר בממון מאחר מתניתא פליגא על ר' לעזר בד"א בשזה אומר נתתי לך שכרך וזה אומר לא נטלתי אבל זה אומר שכרתני וזה אומר לא שכרתיך סלע קצצתי עמך וזה אומר שתים קצצת עמי המוציא מחבירו כו' והלה אומר לא שכרתיך (פי' בתמיה שאין אדם מעיז להכחיש את העדים וע' בבלי מ"ה ב').

יום ראשון נוטל בלא שבועה שנייה תפלוגתא דר' יוחנן ור' לעזר כו'. — צ"ל: נוטל בשבועה שנייה תפלוגתא דר' יוחנן ור' חייה רבה (פי' שחולקין בב"מ רפ"א בתובע לחבירו מנה והלה כופר בכל ועדים מעידין שחייב לו חמשים שלר' חייה ישבע על השאר כמודה מעצמו במקצת ולר' יוחנן לא ישבע וה"נ לאחר שנשבע השכיר על יום ראשון ובה"ב חייב לשלם לו ה"ל כאלו יש עדים שחייב לו מחצה לכך בה"ב חייב לו שבועה על יום שני אבל לר' יוחנן דפוטר שם ה"נ פטור) סלע אחד כו' סלע ראשונה נוטל בשבועה שנייה תפלוגתא דר' יוחנן ור' חייה רבה ר' הונא אמר אם בשנשבע באו עדים שהיתה עומדת באבוס (פי' בשומר חנם שנשבע שאבדה) כבר קנה בשבועה (פי' ופטור מלשלם; ואיני יודע מה שייך דין זה לכאן) כו' בשאכלו ואח"כ נשבע לו (פי' ובשעת שבועה לא היה לו מה לקנות שהרי כבר נאכל) מה דמר ר' הונא כו'.

מהו לגלגל שבועת תורה על שבועת תורה. — פי' כגון שהפקיד אצל שומר חנם את בהמתו וטען השומר שנגנבה ועוד הלוה לו מנה והודה במקצת, והתובע רוצה שישבע שבועה מיוחדת לכל תביעה ותביעה והנתבע רוצה לישבע שבועה אחת על הכל; וכעין זה לעיל פ"ו ה"ד המתן עד דיגלגל עלך כל דבעי ובסופא תשתבע על כולן.

שבועת תקנה על שבועת תקנה שבועת תורה על שבועת תקנה כו'. — צ"ל: שבועת תקנה על שבועת תקנה אבל לא שבועת תורה על שבועת תקנה ולא שבועת תקנה על שבועת תורה תמן זה נשבע ואינו משלם וזה נשבע ואינו משלם זה נשבע ונוטל וזה נשבע ונוטל ברם הכא זה נשבע ונוטל כו'.

הלכה ב

ייבא כהדא יצא חבול מבין שניהן כו'. — צ"ל: יצא חבול מבין שנים שניהן פטורין (פי' ברייתא היא וה"נ שניהן פטורין במשכון) תמן אין שנים ראויין לחובלו (פי' שגם באחד שחובל בחבירו הוא דבר משונה כ"ש שאין תולין ששנים חבלו בו לכך שניהן פטורין) ברם הכא שנים (ונשמט מן "שנים" עד "שנים") ראויין למשכנו (פי' לכך אפשר ששניהן חייבין) ומה דמי ליה (פי' ובאיזה אופן דומה חובל למשכון, וכעין זה בתרומות פ"ו סה"ב "מה דמי לה פיטרי חמורות" ועוד בערלה פ"א ה"א).

הלכה ג

ר' יהודה היה קורא חבטי. — צ"ל: היה קורא חככי (וכעין זה בתוספתא ב"ק פ"ט).

הלכה ד

א"ר מנא קומי ר' יוסי ועוד מהדא דסנהדרין כר' ליעזר כו'. — ע' רה"ש פ"א ה"ט (עמ' 274) תיקון סוגיא זו.

בב"ד דלא חכמין ליה ויימר לון כו'. — צ"ל: בב"ד דלא חכמין ליה והוא קאים חייב לחבריה שבועה ויימר לון ההוא גברא חשוד הוא ומחלפא עליה (פי' שהחליפו השבועה על שכנגדו) ר' הושעיה כו'.

הלכה ה

כהדא דמר ר' יודה בר שלום כו'. — צ"ל: כהדא ר' יודה בר שלום סמך כתפייא כו' קומי ר' שמי ממה דאילון קפלייא אמרין יהבתין לית סופיהון כו' אלא יסבון מקפלייא.

הלכה ו

אמר לחנוני תן לי בדינר פירות כו' ר' חנינא אמר במחלוקת א"ר יהודה אימתי בזמן כו' מתחת ידי אחד מהן עוד היא במחלוקת. — צ"ל להפך דתחילה צ"ל: א"ר יהודה אימתי בזמן כו' מתחת ידי אחד מהן המוציא מחבירו עליו הראיה ר' חנינא אמר במחלוקת. עוד היא במחלוקות. וביאור זה שדעת הירושלמי שענין דברי ר' יהודה הוא כעין פירוש רז"ה (ומובא בר"נ על הרי"ף) שר' יהודה חולק על רישא דחנוני ושולחני ואומר אימתי אני מודה לת"ק שישבע בה"ב בזמן שהקופה מונחת בין שניהן דנשבע בה"ב ונוטל אבל אם הקופה יוצא מאחד מהן המע"ה וכן בשולחני שהמעות מונחות בין שניהן; אבל בסיפא

דחנוני ושולחני שנתן לו את הדינר ובע"ה תובע פירות או מעות היה נראה שאין ר' יהודה חולק בה, לכן בא ר' חנינא ופירש שגם בזאת חולק ר' יהודה דכמו שאמר בשכיר ונגזל ונחבל (משנה א' ב' וג') שאין בהן שבועה עד שיהא בהן מקצת הודאה ה"נ בסיפא דחנוני הוא סובר שאין החנוני נשבע אא"כ הודה בה"ב שנתן לו מחצית פירות ותובע עוד מחצית אז נשבע חנוני ונפטר וכן בסיפא דשולחני מודה בה"ב שנתן לו בחצי דינר מעות ותובע עוד חצי דינר מעות נשבע שולחני ונפטר, אבל אם יש מקצת הודאה החנוני והשולחני פטורין בלא שבועה.

היתה יוצאה מתחת ידי אחד מהן עוד היא במחלוקת כו'. — צ"ל: היתה יוצאה מתחת ידי אחד מהן המוציא מחבירו עליו הראייה (כ"ה בתוספתא פ"ו ובבלי מ"ז א', וביאור זה כמו שפירש רז"ה במאור פרק זה ומובא בר"נ שם, והש"ך ח"מ סו"ס צ"א וכן בהגהת הח"צ על הט"ז שם שנו וחשבו שפירוש זה מהראב"ד וגם מה שפירש הש"ך שם בפירוש ששי וכן מה שפירש בזה הח"צ שם אינו מחוור ואינו כפי סגנון הירושלמי ע"ש). עוד היא במחלוקת (פי' שבמשנה ז' בשולחני ג"כ מצריך ר' יהודה שיהא שם מקצת הודייה) הדא דת מר באכסנאי (פי' הא דאמר ר' יהודה אין דרך השולחני כו').

הלכה ז

וכתובת אשה לא הוחזקה בידה כו'. — כאן חסר ומשובש ויש לתקן מכתובות פ"ט ה"ז.

ר' יוחנן בשם ר' ינאי אין נפרעין כו'. — ע' הנוסח בכתובות פ"ט ה"ח; וכאן ר' נתן במקום יש אומרים דשם, ואינה אלא הגה"ה ע"פ הבבלי הוריות (י"ג ב').

שטר היוצא מתחת ידי המלוה בכתב ידו כו'. — כאן חסר ומשובש ויש לתקן מב"מ סופ"א וע' מ"ש שם (עמ' 484).

הלכה ח

הגע עצמך שהיה כהן ועבד עברי כו'. — צ"ל: הגע עצמך שהיה כהן (פי' מיוחס וה"ה בישראל ידוע שהוא מיוחס) בעבד עברי (פי' דמגלגל עליו שלא נמכר לו לעבד עברי) וכי יש עבד עברי בזמן הזה א"ר שבר"י בשכיר (פי' שמשביעו אם לא נשכר לו לזמן קבוע) דלא כן מה נן אמרין שכירות לא ממון הוא (פי' ומה קמ"ל ר' יוחנן) בעל בעל (פי' כתיב בדברים ט"ו ב' שמוט כל בעל משה ידו וכתיב בשמות כ"ב ז' ונקרב בעל הבית וגו').

פרק ח

הלכה א

ומתניתא אמרה כן המקבל שדה מחבירו כו'. — צ"ל: ומתניתא אמרה כן (ב"מ פ"ג מי"ג) הגביהה ונטל הימנה רביעית ונשברה משלם את הכל ר' חנניה א"ר בון אף בגניבה כו'. **ר' אבהו בשם ר' יוחנן בעומדת באבוסו כו'**. - פי' דזה שאמרו בד' שומרין שאין חייבין אלא דרך קנין במשיכה הוא אף באופן שהיתה בהמת ראובן עומדת ברשות שמעון אצל אבוסו וא"ל ראובן אני נותן בהמתי לך לשומרה וקיבל עליו שמעון אין שמעון חייב באחריותה אא"כ משכה קודם ור' בון ב"ח פליג וסבר שאם היא עומדת ברשות שמעון מאחר שהלה קיבל עליו לשומרה ה"ז חייב באחריותה אף שלא משכה.

מה ר' בון ב"ח כב"ש רבש"א ילקה בחסר ויתר כו'. — צ"ל: רבב"ח כב"ש דתנינן (ב"מ פ"ג מי"ג) החושב לשלוח יד בפקדון ב"ש מחייבין מה נן קיימין אם בעומדת ברה"ר כו' באותה המחשבה אם בשמשך (פי' שמשך הבהמה שהופקדה אצלו לביתו על דעת גזילה) ד"ה חייב (פי' אפי' לב"ה) כו' בעומדת באבוסו ומה דאמר ר' בון כו' בקונה שלא מדעת הבעלים (פי' דהתם בעומדת על אבוסו והשומר רוצה לגוזלה שלא מדעת הבעלים ולכך אינו קונה במחשבה אא"כ עושה מעשה) ברם הכא בקונה מדעת הבעלים (פי' שהבעלים רוצים להקנותה לו לשומרה וגם הוא מתכוין לקנותה לשומרה וכיון שהיא ברשותו הכל מודים שקונה אותה בדיבור בלבד).

תני וגונב מבית האיש ולא מבית השואל (פי' שאם נגנבה מבית השואל פטור הגנב מתשלומי כפל; וטעם דין זה דמאחר שכל האחריות היא על השואל הרי הפקדון כולו ברשות השואל ואינו כברשות הבעלים וכיון שהשואל חייב להחזיר את החפץ אחר שיהיו כָּלים ימי שאילתו גם השואל אינו נחשב לבעלים ולכך הגנב פטור מכפל כמו הגונב אחר הגנב, ולא תקשה לך מדתני בתוספתא ב"מ רפ"ג "השואל פרה מחבירו ונגנבה וקדם השואל ושלם ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשואל" דמאחר שכבר שילם השואל לבעלים הרי השואל כבעלים עצמן וע' ב"ק פ"ז ה"א ומ"ש שם, עמ' 474) כו' כמי שהוא עליו (פי' של בעלים דגם להן שייכות בה דש"ח פטור מגניבה ואבידה ונושא שכר והשוכר פטורין במיתה שבוייה ושבירה).

היו אחרים יודעין שלא פשע מאי נישמעינה מהדא כו'. — צ"ל: היו עדים יודעין שלא פשע מהו שיאמר לו הישבע לי שלא נתת עיניך בה לגוזלה (פי' שלא שלח בה יד) נישמעינה מהדא (מכילתא פ' משפטים ע"ש) הרי שנמצא הגנב ואין לו לשלם מניין שלא

יאמר לו בוא והישבע לי שלא נתת עיניך בה לגוזלה ת"ל ואם לא ימצא הגנב כו' (וע' ב"מ פ"ג הי"א ובפירוש ר"ח סוף מסכת זו ובבלי ב"ק ק"ח ב' וטח"מ סימן רצ"ד סעיף ה').

עד כדון כר"ע כר' ישמעאל (פי' שר"ע דורש ג"ש שאינה מופנה ור' ישמעאל אינו דורשה, ע' יומא פ"ח ה"ג וסנהדרין פ"ז ה"ח) כו' מה להלן נשבעין על האונסין אף כאן נשבעין על האונסין (פי' ויהא שואל פוטר את עצמו בשבועה על השבוייה כדין שומר שכר) כו' טענו טענת גנב של אונסין (פי' בש"ש שטען כן ונמצא שקר והפקדון אצלו).

מהו שישלם תשלומי כפל של אונסין כו'. — צ"ל: מהו שישלם תשלומי כפל א"ר יוסי אין כיני ניתני (פי' במשנה דפרק זה) ש"ש והשוכר משלמין תשלומי כפל של אונסין ותני לא מצינו בנושא שכר והשוכר שמשלם תשלומי כפל א"ר חנינה אם אומר את כן (ומה שבינתיים כפול ומיותר) כו' מצינו בנושא שכר והשוכר שמשלמין תשלומי כפל תאמר בשואל שאינו משלם תשלומי כפל בכ"מ.

אין תימר לשבועה איצטרכת ליה ניתני בנושא שכר והשוכר כו'. —צ"ל: ניתני בנושא שכר ושומר חנם הווי לא כו' אמרת דברים שהשואל משלם נושא שכר נשבע דברים שנושא שכר משלם שומר חנם נשבע מה את מתני בשומר חנם כשהבעלים עמו אלא דברים שנושא שכר נשבע שומר חנם יהא פטור ואית דבעי מה את מתני בשומר חנם בין שהבעלים עמו בין שאין הבעלים עמו א"ר מנא לא מצינו כו' (ומה שבינתיים כפול ומיותר).

ומ"ט דב"ש על כל דבר פשע כו'. —ענין זה שייך על מה ששנינו בב"מ פ"ג מי"ג ונשמט "תמן תנינן" כו' כדרך הירושלמי בהרבה מקומות.

ריב"ח בעי מה אמר יטול נטל כו'. — צ"ל: מה אמר ליטול ונטל (פי' בהא דתנן בב"מ שם הגביהה ונטל ממנה רביעית ונשברה משלם את הכל אם "ליטול" תנן דהיינו שחשב ליטול אף שעדיין לא נטל מ"מ חייב באחריותה או "ונטל" תנן פי' שכבר נטל אבל אם לא נטל אלא שחשב ליטול אינו חייב באחריותה) והתני ר' הושעיה (תוספתא ב"ק פ"י) נשברה כו' לא מחמת קילקולה (פי' שפתח ונטל ממנו רביעית שחבית סתומה ומלאה אין דרכה להחמיץ) כו' מה איתאמרת עד שיחסיר או אפי' לא חיסר (פי' אלא שהגביהה ע"מ שיחסיר) כו' דריב"ח ליטול ונטל אין תימר כו' אין תימר ונטל עד שעה שיחסיר אין תימר ליטול החזירה למקומה (פי' ולא נטל) פטור למקום אחר חייב (פי' שמאחר שהגביהה ע"מ ליטול ממנה ועדיין לא החזירה למקומה ה"ז חשיב שינוי) אין תימר נטל החזירה בין למקומה בין למקום אחר (פי' ולא נטל) פטור ר' אבהו כו' (וע' בבלי ב"ק קי"ח ב' וב"מ מ"ד א').

אין משערין אותו אלא בגופו לפיכך רואין אותו כו'. — צ"ל: אין משערין אותו אלא בגופו אין אומרין אילו היה שם היה מציל אלא רואין אותו אם היה ראוי להציל חייב ואם אינו ראוי להציל פטור ר' לעזר בשם כו'.

כיון שהניח מקלו ותרמילו עליה חייב שמע ר' יוסי בר נהוראי כו'. — ע' בבלי ב"מ מ"א א'.

מה אם ש"ח שהיקלה בו התורה אינו חייב עד שימשוך כו'. — צ"ל: מה אם ש"ח שהיקלה בו התורה כיון שמשך חייב נושא שכר שהחמירה כו'.

[השלמות: **אני איני מקבל עלי כו'**. כעין זה רפ"ג דנדה [נ' רע"ג].]

הלכה ב

על דעתיה דרב אינו מצוה להפיסו מפייסו על האמת כו'. —ע' סנהדרין פ"ג ה"י (עמ' 516) מה שתקנתי בזה.

במזידה בעבירה ובשבועה אין כאן קרבן אתיא דרב כו'. — צ"ל: אין כאן קרבן אלא כי אנן קיימין במזידה בעבירה ושוגגת בשבועה אית כאן סוטה ואית כאן קרבן (ונשמט מן "קרבן" עד "קרבן") אתיא דרב ור' יוחנן כר"ע (פי' דסבר לעיל פ"ב מ"ו דחייב בשבועות ביטוי אף על לשעבר) ואפי' יסבור ר' יוחנן כר' ישמעאל אתיא היא כר"מ דר"מ אמר אמן כו'.

הלכה ג

הטוען את חבירו טענת גנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' כו'. — צ"ל: טבח ומכר אין משלם תשלומי ד' וה' תמן כו' ומסייעין לר' יוחנן איכן שורי א"ל נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים שאכלו משלם את הכפל הודה כו' (ברייתא זו ישנה בבבלי ב"ק ק"ו ב') ויידא אמרה דא (במ"ו פרק זה) אמר לאחד כו' ואמר אמן והעדים מעידין אותו שגנבו משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' מפני שאמר לאחד מן השוק אבל אם אמר לשומר חנם פטור (פי' מד' וה') מתניתא בשנשבע לו ואח"כ שחטו (פי' וקנתה לו שבועתו אם הוא שומר חנם דכשטבח ומכר אחרי כן פטור מארבעה וחמשה) מה דמר ר' יוחנן בששחטו ואח"כ נשבע לו (ונוסח שלפנינו נשתרבב מלעיל פ"ז ה"א).

בעומדת או אפי' עומדת ואין תימר אפי' עומדת כו'. — צ"ל: אין תימר בעומדת (פי' אבל שלח בה יד קנה ושוב אין שבועה מועילה בה על טענת גנב ופטור מכפל וע' בבלי ב"ק ק"ז ב') היא הדא היא הדא אין תימר אפי' עומדת מחלפה שיטתיה דר' יוחנן תמן אמר כו' ונשבע לו ואח"כ טענו טענת גנב פטור (פי' וס"ד דמש"ה פטור דמשעה שטען

טענת אבידה ה"ז כאלו שלח בה יד) כו' א"ר לא שנייא היא שהוא כיוצא וידוייו בשבועה (כפרש"י ב"ק שם דנפטר בשבועה ראשונה ושנייה בחנם נשבע ולכך פטור מכפל) מקשייא ע"ד דר' זירא (פי' דסבר באם שלח בה יד או שטען טענת אבידה ולא נשבע ואח"כ טען טענת גנב ונשבע לו פטור מכפל) א"ל איכן שורי כו' והעדים מעידין אותו שאכלו משלם תשלומי כפל כו' שמשך (פי' לשוחטו ולאוכלו) כטוענו טענת אבוד כו'. **ויש טביחה בלא מכירה כו'**. — צ"ל: ויש טביחה ומכירה בלא משיכה (פי' דשנינו במ"ו טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה', וביאור זה לפי הירושלמי שהעדים העידו שטבח ומכר שורו של פלוני ברשות הבעלים ולא הוציא מקודם לרשותו מ"מ משלם ג' וד' ולשון "ד' וה'" שבמשנה לאו דוקא אלא סירכא דלישנא היא והוא דלא כר' לעזר בב"ק פ"ז ה"ה דמשמע דצריך משיכה דוקא וכ"ה בבבלי שם ע"ט ב') כסומכוס דאמר אע"פ שאין גניבה יש טביחה ומכירה (פי' ברייתא בבבלי ב"ק ע"ה ב' "היו שנים מעידין שגנב וחיו שנים מעידין אותו שטבח ומכר הוזמו עדי גניבה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה הוזמו עדי טביחה הוא משלם תשלומי כפל והן משלמין תשלומי שלשה סומכוס אומר הן משלמין תשלומי כפל והוא משלם תשלומי שלשה לפר ושנים לאיל" ושם פלפלו אהייא קאי סומכוס ע"ש; אבל שיטת הירושלמי כאן דסומכוס אירשא קאי בהוזמו עדי גניבה ולא עדי טביחה ומכירה והרי שחט שור חבירו ברשות הבעלים ולא משכו קודם ואין בזה גניבה לכך הוא פטור מכפל ועדי גניבה שהוזמו משלמין לו כפל והוא נמי משלם ב' וג' שהרי שחט שור או איל של חבירו ברשות הבעלים).